

ЖОМГО «Союз польської ШЛЯХТИ»,
за підтримки Генерального Консульства Республіки Польської у Вінниці
Міністерство освіти, науки, молоді та спорту України
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Кафедра спеціальних історичних дисциплін та правознавства
Київський національний педагогічний університет ім. М.П.Драгоманова
інститут історичної освіти, кафедра історії України

**Przy wsparciu
Konsulatu Generalnego
Rzeczypospolitej Polskiej
w Winnicy**

**Konsulat Generalny
Rzeczypospolitej Polskiej
w Winnicy**

**ГАДЯЦЬКА УГОДА В КОНТЕКСТІ
ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКИХ
ВІДНОСИН**

Збірник наукових праць

УДК 94 (477) (438)
ББК 63. 3 (4 Укр - 4 Пол)
Г 15

Рецензенти:

Сушко О.О. - доктор історичних наук, професор;
Кондратюк Ю.С. - кандидат історичних наук, доцент.

Редакційна колегія:

Борисенко В.И. - доктор історичних наук, професор;

Ярмошик І.І. - доктор історичних наук, професор (голова редакційної колегії);

Іщук Н. В. - презес Житомирської Обласної Молодіжної Громадської Організації «Союз польської шляхти»;

Іщук В.М. - головний редактор науково-популярного журналу «Голос Полонії»;

Зосімович О.Ю. - ст. викладач кафедри спеціальних історичних дисциплін та правознавства Житомирського державного університету імені Івана Франка;

Новик М.К. - кандидат історичних наук, доцент;

Потильчак О.В. - доктор історичних наук, професор;

Шевчук А.В. - кандидат історичних наук, доцент.

Г 15 Гадяцька угода в контексті польсько-українських відносин. Збірник наукових праць. - Житомир, 2013. - 270 с.

ISBN 978-966-2634-03-7

У збірнику опубліковані статті за матеріалами роботи регіональної міжвузівської науково-практичної конференції «Гадяцька угода 1658 року в контексті польсько-українських історичних взаємин», яка відбулася у Житомирі 18 грудня 2012 р. Статті охоплюють широкий спектр проблем історії України та Речі Посполитої від XVI до XX ст., опубліковано також текст Гадяцької угоди 1658 р. Для науковців, вчителів загальноосвітніх шкіл, студентів, усіх, хто цікавиться вітчизняною історією.

До друку рекомендовано Вченою Радою Житомирського державного університету імені Івана Франка протокол № 5 від «25» січня 2013 р.

ISBN 978-966-2634-03-7

Żytomierska Obwodowa Młodzieżowa Społeczna Organizacja
"Zjednoczenie Szlachty Polskiej" przy wsparciu
Konsulatu Generalnego Rzeczypospolitej Polskiej w Winnicy
Żytomierski Uniwersytet im. I. Franki
Kijowski Narodowy Uniwersytet Pedagogiczny im. M. Dragomanowa

UNIA HADZIACKA W KONTEKŚCIE STOSUNKÓW POLSKO- UKRAIŃSKICH

*Zbiór prac naukowych Regionalnej międzyuczelnianej
konferencji naukowo-praktycznej*

Żytomierz 2013

RECENZENCI

Suszek O. O. - habilitowany doktor nauk historycznych, profesor;
Kondratiuk J. S. - docent nauk historycznych.

KOLEGIUM REDAKCYJNE

Borysenko W. J. - habilitowany doktor nauk historycznych, profesor;
Jarmoszyk I. I. - habilitowany doktor nauk historycznych, profesor
(przewodniczący kolegium redakcyjnego);
Iszczuk N. W. - Prezes Żytomierskiej Obwodowej Młodzieżowej Społecznej
Organizacji „Zjednoczenie Szlachty Polskiej”;
Iszczuk W.M. - Redaktor naczelny czasopisma „Głos Polonii” (Popular
Science Magazine);
Zosimowicz O. J. - starszy wykładowca Katedry Specjalistycznych
Dyscyplin Historycznych i Prawoznawstwa ŻPU;
Nowik M. K. - docent nauk historycznych;
Potyczak O. W. - habilitowany doktor nauk historycznych, profesor;
Szewczuk A. W. - doktor nauk historycznych, docent.

T15 **Unia Hadziacka w kontekście stosunków polsko-ukraińskich. Zbiór
prac naukowych.** Żytomierz 2013, s. 270.

ISBN 978-966-2634-03-7

W zbiorze zostały zamieszczone artykuły z regionalnej międzywydziałowej konferencji naukowo-praktycznej „Unia Hadziacka 1658 roku w kontekście polsko-ukraińskich relacji historycznych”, która odbyła się w Żytomierzu dnia 18 grudnia 2012 r. Artykuły obejmują szerokie spektrum historycznych problemów Ukrainy i Rzeczypospolitej od XVI do XX w. W zbiorze opublikowano również tekst Unii Hadziackiej z 1658 r. Jest to cenna pomoc dla naukowców, nauczycieli szkół podstawowych, studentów, a także wszystkich, którzy interesują się historią polsko-ukraińską.

Do druku dopuściła Rada Naukowa Żytomierskiego Państwowego Uniwersytetu im. I. Franka (dalej jako ŻPU), protokół Nr 5 z dnia 25 stycznia 2013 r.

ISBN 978-966-2634-C3-7

ЗМІСТ

	Стр.
1. Spis treści oraz adnotacje.....	9
2. Projekt historia jednocy narody.....	15
3. Борисенко В. Здобутки і прорахунки Гадяцької угоди 1658 р. . . .	19
4. Ярмошик І. Гадяцька угода в контексті полько-козацьких домовленостей першої половини XVII ст.	30
5. Tomasz Kowal. Unia Hadziacka 1658 r. w oczach najnowszej historiografii polskiej i ukraińskiej.....	41
6. Васильківський О. Гадяцький договір 1658 р в козацьких літописах XVII - поч. XVIII ст.	51
7. Візер С. Конфесійна ситуація в Україні в часи гетьманування Івана Виговського.	58
8. Федоров В. Ставлення Запорізької Січі до вирішення проблеми державності України у 1657-1663 рр.	64
9. Падалко А. Доба козацької революції середини XVII ст. в дослідженнях польського історика Веспасіана Коховського (1633-1700 рр.).	68
10. Савченко О. Місце українських земель у глобальній економічній системі в добу пізнього середньовіччя.	73
11. Сегеда Р. Волинська шляхта в оточенні в Київського воєводи князя В-К. Острозького у 1569-1608 рр.	81
12. Войнаровський А. Етнічний склад населення Поділля в часи князювання Коріатовичів (1362- 1393 рр.).	85
13. Бірюк П. Верховські землі як об'єкт ідеологічного протистояння Великого князівства Литовського і Московської держави.	89
14. Коваленко А. Будівництво церковних споруд за часів гетьманування І. Мазепи.	93
15. Новик М. Річпосполитська Конституція 3 травня 1791 року як новий етап у європейському конституціоналізмі.	96
16. Ярмошик Б. Події російсько-польської війни 1792 р. на території Волині.	100
17. Буравський О. Польська шляхта та римо-католицьке Духовенство Правобережної України в польському національно-визвольному русі в 30-х рр. XIX ст.	108
18. Денисович А. Римо-католицька духовна семінарія в Житомирі У другій половині XVIII-початку XX ст.	117

19. **Шевчук Б.** Законодавче врегулювання військової повинності громадян і однодворців західних губерній у Російській імперії в дореформений період .....
20. **Мочернюк Я.** Організація господарств польських поміщиків Київської губернії другої половини XIX - початку XX ст. ....
21. **Маркевич О.** Характеристика особового складу волинських губернаторів першої третини XIX ст.
22. **Василенко В.** Роль польської меншини в промисловому розвитку та торгівлі Волинської губернії в другій половині XIX - на початку XX ст. ....
23. **Мельник К.** Індивідуалізація образу автора у «Записках сенатора» М. П. Сінельнікова.
24. **Шпонарська О.** Іван Михайлович Каманін та його діяльність у Київському товаристві охорони пам'ятників старовини та мистецтва.
25. **Двірна К.** Учительські профспілки 1917-1918 рр.: сторінками журналу «Вільна українська школа».
26. **Главацький М.** Генеральні області «Київ» та «Житомир» в структурі окупаційної влади в 1941-1944 рр.: стан дослідження та регіональна особливість
27. **Жабуровська М.** Проблема «виборення української державності» в планах лідерів бандерівського руху другої половини 40-х - початку 60-х років XX століття
28. **Слободянюк В.** Політика рейхскомісаріату Україна відносно православної церкви на початку Другої світової війни.
29. **Потильчак О.** Радянські табори для інтернованих поляків в Українській РСР у 1939-1941 рр. ....
30. **Ніколайчук Д.** Депортація до Німеччини робочої сили з Рівненщини (1942-1943 рр.) .....
31. **Ветров І.** Відродження індустрії України 1940 - 1950-х років у сучасному вітчизняному науковому дискурсі.

З історіографічної спадщини:

32. Kommissya Hadiaska .....
33. Гадяцький трактат .....
34. Довідки про авторів .....
35. Informacja o autorach .....

Катерина Мельник
(м. Житомир)

ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ ОБРАЗУ АВТОРА У «ЗАПИСКАХ СЕНАТОРА» М. П. СІНЄЛЬНІКОВА

Мемуаристика Правобережної України доби романтизму позначена розгалуженою піджанровою системою форм, серед яких у генологічній парадигмі канонічну роль відіграє власне класична модель, що традиційно виокремлює мемуари, спогади та записки. диференціювання яких, як правило, відбувається за ретроспективно-стильовою ознакою. Варіантами піджанрових модифікацій та асиміляцій можуть виступати паралітературні властивості тексту, серед яких, наприклад, цехова приналежність автора, завдяки чому можна виокремити мемуаристику губернаторську, військову, повстанську, домашню чи сімейну [3, с. 69-116], що має органічні інтертекстуальні та архітекстуальні зв'язки, які «примхливо» інтегруючи модифікаційними ознаками, переходять та змінюють «впізнавальні» маркери, утворюючи нові синкретичні номінації.

Серед репертуару губернаторської волинської мемуаристики Волині I половини XIX ст. слід назвати записки генерал-ад'ютанта Євграфа Федотовича Комаровського (1769 - 1843), який у 1810-х роках виконував ряд царських доручень на Волині та Поділлі, ад'ютанта волинських губернаторів О. П. Маслова (1837 - 1839) та Г. С. Лашкарьова (1839 - 1844) - Миколи Івановича Мамаєва (1815 - 1885), власне волинських губернаторів у 1831 - 1837 рр. Андрія Петровича Римського-Корсакова (1784 - 1862), син якого Микола Андрійович - видатний російський композитор, розповів його спогади у «Літописі мого музикального життя»), та у 1852 - 1855 рр. Миколи Петровича Сінєльнікова (1805 - 1892) - «Записки сенатора», над якими він працював у 1874 -1892 рр. і які були надруковані в 1895 р., де відображено власне волинський період його служби, що є *об'єктом* цього дослідження. *Предметом* дослідження визначені особливості індивідуалізації образу автора-оповідача, виявлення наративних актів, що презентують та реінтерпретують авторське «я», форми метанарації, що забезпечують функціонування категорії правдивості записок, нарешті, - прийомми імагологічної презентації образу «позитивного губернатора». *Актуальність* дослідження пов'язана, перш за все, і це безперечно головне, - зі значимістю постаті М. П. Сінєльнікова в контексті історії Російській імперії XIX ст., його діяльності на Волині, та, безумовно, непересічною вартісністю його мемуаристичного твору.

Літературно-публіцистичний «дебют» М. П. Сінєльнікова із

"заявкою» на літературність епістолярного тексту відбувся в 1874 р., коли на шпальтах «Московських відомостей» з'явилися дві редакційні подачі [10, с. 717-719, 790-792], у яких цитувався або переказувався зміст його двох листів до редакції газети, де колишній генерал-губернатор у полемічних формах публічного дискурсу осмислював стан православної місіонерської діяльності серед бурятів у Східно-Сибірському генерал-губернаторстві. Ця публікація, за нашими відомостями, по суті була першим та останнім його публічним виступом, який, однак, достатньо неординарно презентував характер мислення літератора.

Перші біографічні подробиці та осмислення особистості М. П. Сінєльнікова почали з'являтися після його смерті. У 1893 р. були надруковані «Спогади» П. С. Слетова [17] та М. П. Кельша [5], присвячені воронізькому періоду служби губернатора, якому автори були свідками. Наступною концептуально значимою публікацією, де цілісно та системно висвітлювався життєвий шлях державного діяча, був ряд біографічних нарисів П. П. Суворова [18, 19, 20], який і став незмінним каноном сінєльнікознавства.

Укрупненню образу губернатора сприяв вихід у 1895 р. «Записок сенатора» М. П. Сінєльнікова [14] під редакцією того ж П. П. Суворова, які відкрили їх автора як незвичайну публічну особистість, літератора з претензією на митця художнього слова та непересічного літописця з цупким критичним поглядом. Після цього прізвище губернатора стало обов'язковим атрибутом словників та енциклопедій, серед яких назвемо "Енциклопедичний словник" Ф. А. Брокгауза і І. А. Єфрона [12] та "Російський біографічний словник" О. О. Половцева [2]. У радянські часи постать М. П. Сінєльнікова майже на століття зникає із наукового історично-літературознавчого дискурсу. На початку XXI століття російські дослідники І. А. Щукін [21] та Л. Є. Пономарьова [11] висвітлюють та вписують його постать у державотворчі процеси освоєння та розвитку Сибіру, де думки державного службовця неодноразово згадуються та цитуються при висвітленні історичних, економічних та культурних процесів розвитку регіону.

Серед українського сінєльнікознавства назвемо розвідку одного з нащадків М. П. Сінєльнікова [13], який легендарно реінтерпретував деякі сторінки життя високо достойного предка, та В. І. Липинського, який передрукував частину «Записок сенатора», наділивши її загальними відомостями [7]. Стаття О. А. Алфьорова [1] і-усто насичена архівним матеріалом, вводить у науковий обіг маловідомі факти з історії побудови театру в Житомирі, основну роль у якій відіграв М. П. Сінєльніков. Деякі важливі відомості щодо постаті волинського губернатора містить

дослідження М. Ю. Костиці та Г. П. Мокрицького «Преображенський кафедральний собор у Житомирі» [6] та енциклопедія «Вулиці Житомира» Г. П. Мокрицького [9, с. 66, 495]. Художньо-мемуаристичний аспект «Записок сенатора» М. П. Сінельнікова, як бачимо, до цього часу залишається поза увагою літературознавців.

Микола Петрович Сінельніков, генерал від інфантерії, сенатор, був губернатором у Володимирській (1852), Волинській (1852 - 1855). Московській (1855 - 1857), Воронізькій (1857 - 1859) губерніях, генерал-губернатором Східного Сибіру (1871 - 1874). Він є автором мемуаристичного твору під назвою «Записки сенатора», які почав писати після виходу у відставку, майже через двадцять років після закінчення служби на Волині. Хронотоп записок містить майже півстоліття історичного часу від південно-західних російських губернії до далекихсхідних.

Мемуаристика в цілому, а записки зокрема зорієнтовані на відтворення історичної дійсності через суб'єктивну авторську реінтерпретацію. Тому, мабуть, не випадково, важливу аксіологічну роль у записках гратиме етична категорія правдивості. Як історичний документ «Записки сенатора» М. П. Сінельнікова отримали високу оцінку сучасників. П. П. Суворов у статті «Сенатор Сінельніков та імператор Олександр II» зазначає: «„Записки“ носять у собі печатку беззаперечної правдивості» [19, с. 137].

У вступній частині «Записок сенатора» М. П. Сінельніков. «виправдовуючись», зауважував, що багато подій могли зникнути із його пам'яті, яка вже починала погіршуватися, тому він пише лише те, у чому впевнений [16, с. 39-75]. Це досить традиційний для мемуаристики пасаж, яким автор намагався завірити читача у правдивості своєї розповіді [4, с. 123]. Підсиленням такого прагнення є повторне його підтвердження, коли він, наприклад, наголошував: «Правда перш за все» [15, с. 40].

Прагнення досягнути правдивості тексту, а разом з тим - статусу об'єктивного оповідача здійснюється автором засобами традиційних імагологічних презентації, серед яких, оціночна, коли жодна думка про себе чи свою діяльність автором не зроблена, так би мовити, власноруч, а для вербалізації якої він залучає, як правило, свідків (прямих чи периферійних).

Залучення прямих свідків - поетична особливість мемуаристичного тексту, що являється стійкою традицією оціночної автохарактеристики: «Князь Васильчиков дякував мені за успіхи управління і спільності, яка збиралася у приймальні, між іншим, сказав: „Мене дивує Волинська губернія. Перепису дано такий поштовх, що я

отримую необхідні відомості швидше, ніж з Київської, у якій живу. Цього я не міг досягти, здійснюючи керівництво Волинською губернією» [16, с. 393-394], які були виголошені у багатолюдному товаристві. У «Записках сенатора» йдеться також про зустріч автора з імператором Миколою I. Відтворюючи пряму мову, мемуарист пригадує його слова: «Я повністю задоволений твоїм управлінням Володимирською губернією; продовжуй так само служити і на Волині; сподіваюся, що ти зумієш правдою та честю вселити там відданість і любов до престолу та батьківщини» [16, с. 389], виголошені також при свідках. Автор акцентує увагу на тому, що ці похвальні слова генерал-губернатора чи найяснішого монарха були сказані публічно, що робить нарацію та й текст не стільки правдоподібним, скільки, власне, вже правдивим. Наведені приклади містять прихований автокоментар та прагнення читачкої позитивної рефлексії. Мотивація стильового прийому досить прозора й забезпечена метою створення «Записок сенатора», яка містить прагнення як передати особливості епохи, так і закарбувати власне ім'я в історії в образі «позитивного губернатора».

Складні умови державної служби, а саме, як характеризує їх М. П. Сінельніков, - «ополяченість населення» [16, с. 395], де переважають "поміщики-католики" [16, с. 393], вимагала від високопосадової особи відповідних якостей, - це наступний етап індивідуалізації постаті автора та стилістичний прийом імагологічної самопрезентації.

Ставлення до царя та державної служби є однією із наскрізних тем "Записок сенатора" М. П. Сінельнікова, які також являються автопрезентативними текстуальними сегментами. Його сакральне ставлення до августейшої родини проявляється в спогадах про приїзд царя до губернського центру: «З відчуттям широкого благоговіння вношу в ці записки згадки про проїзд у 1853 році через місто Житомир <...> спадкоємця цесаревича <...> Олександра II» [16, с. 395]. Саморозкриття - «відчуття широкого благоговіння» - одна з небагатьох авторських самохарактеристик. Найбільш поширеним були ті, де держава, уряд чи служба виступали лакмусовим папірцем, який виконував роль вододілу. Автор характеризує камер-юнкера В. А. Свейковського, який мав польське походження, як «широкого прихильника царя та Росії» [16, с. 393], пану Р. Л. Ледоховському. закидає: «він дозволяє собі розмірковувати за і проти уряду, абсолютно пасивно ставлячись до своїх

обов'язків. Таким чином, службою своєю він приносить більше шкоди, ніж користі» [16, с. 391], а про поміщика П. пише, що він: «дозволяє собі зухвало судити про уряд, не слухаючи умовляння і зневажає його, справника, лайливими словами» [16, с. 391]. На це одразу після виходу з друку «Записок сенатора» М. П. Сінельнікова звернув увагу його

біограф П. П. Суворов, яким писав: «М. П. Сінельников був людиною ідеї від початку життя і до самої старості, і ця ідея була в служінні престолу та вітчизні настільки самовіддано та свідомо, що особисті інтереси не мали жодного значення у ситуаціях, коли вони суперечили інтересам держави [19, с. 137]. Сумарно подібні репліки звучать як впізнавальна матриця бінарної опозиції «свій - чужий», що були головними аксіологічним виміром світогляду волинського губернатора.

У системі аксіологічних домінант «Записок сенатора» М. П. Сінельникова поруч з правдивістю, сміливістю, сакральним відношенням до царської родини, послідовним до виконанням службових обов'язків знаходиться етична категорія честі та порядності, яка є вододілом між «своїм та іншим», однак, будучи емоційно забарвленою, не містить національної неприязні чи суб'єктивного ставлення до певної особи. Мемуарист згадує епізод із паном М., який якось сказав волинському губернатору, що «у справах тяжбових я намагаюся примирити суперників і не відхиляю вдячності» [16, с. 392]. М. П. Сінельников безкомпромісно коментував ситуацію: «Я бачу, що ми з вами не сходимося у думках. Ми тут маємо бути представниками правди та честі, а пояснені вами умови не підходять під ці уявлення. Ви є приводом для образливих для службовців нарікань» [16, с. 392]. Думка автора звучить як непохитний моральний постулат, що водночас збільшує як образ «позитивного губернатора», так й відчужує його від «своїх інших». «Свій інший» - «мисливець за легкою поживою, пан М. був переведений до іншої губернії» [16, с. 392], - обвинувачувальний вирок за не дотримання норм дворянської честі та підлив довіри до пануючої влади.

Індивідуалізація образу автора у тексті «Записок сенатора» відбувається також через ретроспективне висвітлення добрих справ волинського губернатора, який достатньо скромно й лапідарно розповідає про свої вчинки. Чудова пам'ять та знання об'єкта пригадування дозволили мемуаристу відтворити «свій» Житомир. створити свою концепцію його історії середини XIX ст. У парадигмі добрих справ волинського губернатора знаходиться й побіжна згадка про необхідність побудови нового православного собору: «Архієрейське служіння відбувалося в приватному єврейському будинку. Цей факт справив на мене сумне враження. Він підривав велич моєї батьківщини» [16, с. 394] - згадував М. П. Сінельников. Активна участь у побудові нового приміщення сприяла його відкриттю вже через десять місяців після початку робіт. Аналогічними є спогади про відкриття у Житомирі 31 жовтня 1853 р. дворянського клубу: «Влаштувуючи вечори для товариства в створеному мною клубі, я відкрив для відвідування публіки, яка не мала міського саду, свій губернаторський сад» [16,

с. 390].

Тактовність, відчуття міри та форми тексту вимагали від мемуариста перенести акценти з ролі своїх вчинків на значимість дій героїв своїх записок. М. П. Сінельников розповідає про пожертвування графа П. А. Клейнміхеля, який допоміг у побудові не тільки житомирського храму, але й губернаторського будинку та театру [16, с. 395], князя Р. Є. Сангушка, який також посприяв зведенню театрального приміщення [16, с. 395], генералам. Коженівського, який пожертвував значну суму на добробут міста [16, с. 395]. Останню подію виокремлено з ряду буденних: «Прийнявши пожертвування із особливою вдячністю, я назначив частину із цієї суми на облаштування бульвару в Житомирі і назвав його іменем генерала Коженівського» [16, с. 395]¹, якого автор називає «поважний старець-поміщик» [16, с. 395] та «заслужений старий» [16, с. 395].

Додамо до цього намір М. П. Сінельникова повернути із заслання колишнього волинського губернського предводителя дворянства Р. Л. Ледоховського, зазначаючи: «Це б справило хороше враження на волинське дворянство» [16, с. 390]. Вчинок, очевидно, був продиктований прикладом М. І. Мамаєва, який сприяв поверненню зі заслання А. Павши [8, с. 864-876], завдяки якому ад'ютант губернатора-попередника набув неабиякої поваги на Волині.

Підсумовуючи результати служби на посаді Волинського губернатора, М. П. Сінельников згадував: «Оглядаючи службу свою на Волині, яка тривала три з половиною роки, я тільки встиг зробити таке: побудувати православний собор, два будинки при ньому для причту, богадільню на тридцять ліжок, названу на честь княгині Васильчикової, губернаторський будинок, кам'яний театр, міст через річку Тетерів (а за свідченням П. П. Суворова губернатор побудував міст через р. Кам'янку [18, с. 210] - К. М), переробити шляхетне зібрання, шосувати головні вулиці, звести на площі лавки з їстівними припасами» [16, с. 397], - досить вражаючий та, до речі, реальний список добрих справ позитивного губернатора. Особистість Миколи Петровича була свого часу високо оцінена житомирянами, на честь якого була названа одна з тодішніх центральних вулиць міста «Сінельниковою» [18, с. 210] (нині вул. Дитячої комуни).

«Записки сенатора» М. П. Сінельникова у контексті історії

Микола Костриця та Георгій Мокрицький (Костриця М. Ю., Мокрицький Г. П. Преображенський кафедральний собор у Житомирі. - К. : Техніка. 2004. - 142 с. - С. 39.) помилково зазначають, що назву було дано на честь Аполло Коженівського, батька Джозефа Конрада.

вітчизняної літератури, культури та історії - значимий твір, що має непересічну цінність у відтворенні волинського часопростору середини позаминулого століття. Твір не відкриває нових та не створює відмінних художніх моделей мемуаристичного тексту. Однак, при всіх їх традиційності, вони є важливим джерелом відтворення історичних подій. з одного боку, з іншого, - яскравим зразком правобережної російськомовної мемуаристики.

В аксіологічній системі моральних домінант М. П. Синельнікова знаходяться непохитні категорії, серед яких царепреклоніння (відданість, віра, батьківщина), честь, правдивість, прагнення більш ніж належного виконання службового обов'язку, стійкі переконання, що сумарно індивідуалізують та виокремлюють образ автора записок з ряду подібних. Все це сукупно працює на створення образу «позитивного губернатора», власне яким й залишився М. П. Синельніков у пам'яті волинян.

Джерела і література:

1. Алфьоров О. А. Фінансовий аспект побудови кам'яного театру в Житомирі // Духовні витoki Житомирщини: Наук. зб. «Велика Волинь» / Голов. ред. М. Ю. Костриця. - Т. 29. - Житомир : М. Косенко, 2003. - 332 с. - С. 111-115.
2. Гуревич П. Синельников М. П. // Русский биографический словарь: В 25 т. - Т. 18. - СПб., 1904. - С. 502 - 504.
3. Єршов. В. О. Польська мемуаристична література Правобережної України доби романтизму. Монографія. - Житомир : Полісся, 2010. - 454 с.
4. Єршов. В. О. «Я своїми власними очима бачив...». Художня правдивість та форми її втілення у польськомовній мемуаристиці Правобережної України доби романтизму // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. - 2010. - № 2 (89). - С. 122-127.
5. Кельш М. П. Воспоминания о Синельникове // Исторический вестник (СПб). - 1893. - Т. 54. - № 12. - С. 876-881.
6. Костриця М. Ю., Мокрицький Г. П. Преображенський кафедральний собор у Житомирі. - К. : Техніка, 2004. - 142 с.
7. Липинський В. І. Спогади М. П. Синельнікова як краєзнавче джерело // Духовні витoki Житомирщини: Наук. зб. «Велика Волинь» / Голов. ред. М. Ю. Костриця. - Т. 29. - Житомир : М. Косенко, 2003. - 332 с. - С. 115-118.
8. Мамаев Н. И. Записки // Исторический вестник (СПб). - 1901. - Т. 86. - № 12. - С. 864-882.
9. Мокрицький Г. П. Вулиці Житомира / Енциклопедія Житомира.

- Кн. 1. - Житомир : Вид-во «Волинь», 2007. - 640 с.

10. Письма Н. П. Синельникова к издателью // Московские ведомости. - 1874. - 18 ноября. - № 290. - С. 717-719; Ibidet: - 1874. - 20 декабря. - № 320. - С. 790-792.

11. Пономарева Е. Л. Ситуационный анализ истории Восточной Сибири генерал-губернаторами в 1850 - начале 80-х гг. XIX в. (по материалам отчетов генерал-губернаторов) : автореф. дис. ... канд. ист. наук : спец. 07.00.02 «Отечественная история» ; Иркут. гос. ун-т. - Иркутск, 2009. - 23 с.

12. Рудаков В. Е. Синельников М. П. // Энциклопедический словарь Ф. А. Брокгауза и И. А. Ефрона : В 86 т. - Т. 30. - СПб : Издательское дело, Брокгауз - Ефрон, 1900. - 480 с. - С. 27-28.

13. Синельников В. В. Волинский губернатор Н. П. Синельников: взгляд через столетия // Історія міст і сіл Великої Волині : Наук. зб. «Велика Волинь». - Т. 25. - Житомир, 2002. - 224 с. - С. 21-24.

14. Синельников Н. П. Записки сенатора // Исторический вестник (СПб). - 1895. - Т. 59. - № 1. - С. 39-75; Ibidet: - № 2. - С. 380-397; Ibidet: - № 3. - С. 721-736; Ibidet: - Т. 60. - № 4. - С. 45-57; Ibidet: - № 5. - С. 388-397; Ibidet: - № 6. - С. 693-711; Ibidet: - Т. 61. - № 7. - С. 27-46.

15. Синельников Н. П. Записки сенатора // Исторический вестник (СПб). - 1895. - Т. 59. - № 1. - С. 39-75.

16. Синельников Н. П. Записки сенатора // Исторический вестник (СПб). - 1895. - Т. 59. - № 2. - С. 380-397.

17. Слетов П. С. Воспоминания о НП Синельникове // Исторический вестник (СПб). - 1893. - Т. 51. - № 1. - С. 231-238.

18. Суворов П. П. Сенатор Н. П. Синельников (Биографический очерк) // Исторический вестник (СПб). - 1894. - Т. 56. - № 4. - С. 203-220.

19. Суворов П. П. Сенатор Синельников и император Александр II // Исторический вестник. - 1899. - Т. 75. - № 1. - С. 137-147.

20. Суворов П. П. Два сенатора. (Из бумаг Н. П. Синельникова) // Исторический вестник (СПб). - 1900. - Т. 79. - № 2. - С. 623-630.

21. Шукин И. А. История купечества Восточной Сибири в XIX веке: формирование и социальное положение : автореф. дис.... канд. ист. наук: спец. 07.00.02 «Отечественная история» ; Рос. акад. гос. службы при Президенте Рос. Федерацию. - М., 2000. - 31 с.

Анотації

Катерина Мельник. Індивідуалізація образу автора у «Записках сенатора» **М. П. Сінельнікова**

У статті проаналізовано репертуар поетичних засобів індивідуалізації образу автора у «Записках сенатора» волинського губернатора М. П. Сінельнікова, виявлені форми, акти, що презентують та реінтерпретують авторське «я», також висвітлені його погляди і державотворчі стратегії та їх вплив на розвиток Житомира та Волинської губернії.

Adnotacje

Katarzyna Mielnik. Indywidualizacja obrazu autora w „Zapiskach senatora” **M. P. Sinielnikowa.**

W artykule przeanalizowano repertuar poetycznych środków indywidualizacji obrazu autora w „Zapiskach senatora” wołyńskiego gubernatora M. P. Sinielnikowa. Ukazano formy, akty, które prezentują i reinterpreterują autorskie „ja”, a także naświetlono jego poglądy i tworzenie strategii państwowych mających wpływ na rozwój Żytomierza i Guberni Wołyńskiej.